

Bölüm
5

ATATÜRK DÖNEMİ SPOR POLİTİKALARI (1920-1938)

Necla Ezgi MÜFTÜOĞLU¹
Prof. Dr. Yunus YILDIRIM²

ÖZET

Cumhuriyetin kurucusu, Ulu önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk Türkiye Cumhuriyet'ini kurmak için sadece cephelerde savaşmadı. Toplumun sosyal, kültürel ve sportif açıdan kalkınması için hayata geçirdiği önemli projeleriyle, Türk sporuna ve Türk halkına şüphesiz en büyük katkıyı sağladı. Atatürk'ün spora eğilimli kişilik özellikleri nedeniyle sporu ve sporcuları yakından tanıması ve takip etmesi, bu yönde gerçekleştirilen inkılap hareketinde tutarlı, hızlı ve başarılı bir değişim sürecini tetiklemiştir. Ayrıca Atatürk kulüplerine ve Anadolu'nun her yerinde Türk spor örgütlenmesinde devleti görevli kalmıştır.

Araştırmamızda, 1920 – 1938 yılları arasında Türk sporu gelişimi için Atatürk'ün spora vermiş olduğu önem ve Türk sporunu geliştirmek için Cumhuriyetin ilk yıllarındaki spor politikaları ele alınmıştır. Bu dönemde Atatürk'ün ilgilendiği spor branşları, örgütlenme, tesisleşme, kulüplerine, sponsorluk ve yetişmiş insan unsura yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Spor, politika, Spor politikası

1 Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Mersin/Türkiye

2 Mersin Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Mersin/Türkiye

ti erkânını görevli kılmıştır. Sporcuları ödüllendiren taktir eden bir devlet adamlığını göstermiştir. Ayrıca sporcuların devlet tarafından nakdi ve aynı olarak desteklenmiştir. Yapılan çalışmalar ve mevzuat düzenlemeleri ile Türk sporunun teşkilatlandırılması, kurumsallaştırılması yönünde çok önemli adımlar atılmıştır. Ayrıca bu çalışmalar çerçevesinde tüm spor branşlarının bütün yurttta faaliyet göstermesi sağlanmıştır.

1920- 1938 yılları arasında (Atatürk döneminde)Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıldan itibaren uzman kişiler tarafından beden eğitimi öğretmenleri ve sporun çeşitli dallarında uzman antrenörler hakemler yetiştirilmiş, aynı zamanda da bir çok yeni spor tesisleri yaptırılmıştır. Türkiye’de sporun geliştirilmesi için örgütlenmeye, kulüpeleşmelere önemli yer verilmiştir. Birçok kulüplere aynı ve nakdi yardımlarda bulunulmuştur buradanda anlaşıldığı üzere sponsorluk Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllardan itibaren sağlanmıştır. Anadolu’nun dört bir yanında sporcu yetişmiş ve bu sporcular ülkemizde sporun gelişmesi, branşlaşması ve uluslararası rekabet edebilir duruma gelmesinde çok önemli başarılarına imza atmışlardır. Günümüz ile kıyaslandığında cumhuriyetin kuruluşunun ilk yıllarında Atatürk Türk sporuna ve politikasında damgasını vurmuştur.

KAYNAKLAR

- Açıkada, C., Ergen, E.**, Bilim ve Spor Büro Tek Ofset Matbaacılık, Ankara
- Afet İnan**, Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007, s.115.
- Akyüz, Y. (2012)**. Türk Eğitim Tarihi , Pegem Akademi, Ankara.
- Akşam**, “Atatürk Gençleri Kurumu”, 14/04/1937.
- Aracı, H. (2004)**.Okullarda Beden Eğitimi. Ankara:Bağırçan Yayınevi.
- Atatürk’ün Söylev Demeçleri**,C.II, s.262 ve 420.
- Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri**, C.II, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, 1997, s.259-260; Ayrıca bkz; Vakit, “Spor Kongresi Nâmına Reis-i

Cumhur Gazi Paşa Hazretlerine Arz-ı Ta'zîmâta Me'mûr Edilen Hey'et-i Mah-sûsa"01/10/1926.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri,s.429.

Atatürk'ün Söylev Demeçleri, C.III, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Ku-rumu

Yayınları, Ankara, 1997, s.86.

Atalay, A. (2007). "Osmanlı ve Genç Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Spor-da Batılılaşma Hareketleri", Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi", (Elektronik Dergi), ss.30-35.

Atabeyoğlu, C., Atatürk ve Spor, T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Mü-dürlüğü, Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı, Yayın No: 90, 1989-Ankara, s. 113-115

Aykın, A. G.,& Bilir, F. P. (2013). Hükümetin Programları ve Spor Politikaları. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 22(2), 239.

Aytekin, B. (2008)Atatürk'ün Geleneksel Sporlarımızdan Okçuluk ve Atıcılığa Verdiği Önem, s.13.

Bayraktar, C. (2003). Sosyal Yapı Özelliklerinin Spora Etkisi. Uludağ Üniversi-tesi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı 1

Bayraktar, B, Sunay, H. (2004). Türkiye'de Elit bayan ve Erkek Voleybolcuların Spora Başlamasına Etki Eden Unsurlar ve Spordan Beklentileri .Spormet-reBeden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi , 5 (2) , 63-72 .

BCA, FK: 30.18.1.2, YN: 17.1.17, 07/01/1931.

BCA, FK30.18.1.2.,YN: 30.52.1., 13/07/1932.

BCA, FK: 030. 1.01.02, YN: 30.52.3, 13/07/1932

BCA, FK: 030.18.1.1/8.47.14, 1924.

Bingöl H.,Çelik T.,(2021). Sporda İnovasyon ve Spor Endüstrisi, Sporda Bilim-sellik-2, Gece Kitaplığı, ISBN,978-625-7319-95-9, Ankara.

Bursalıoğlu, Z. (1987). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış. Ankara Üni-versitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Bergsgard, N. A.,Mangset, P., Holulihan, B., Nodland, S., &Rommetvedt, H.(2009). Sports policyroutledge

Celal Dinçer, "Beden Terbiyesi Direktörlüğü Niçin Teşekkül Etti, Maksadı ve GayesiNedir?", Beden Terbiyesi ve Spor, S.11, Kasım 1939, s.22-23

Cemil Taner, "Beden Terbiyesi Teşkilatının Çalışma Esasları", Beden Terbiyesi ve Spor,S.1, Ocak 1939, s.2, 14-15 ve "Beden Terbiyesi Teşkilatında Çalışma Esasları", BedenTerbiyesi ve Spor, S.2, Şubat 1939, s.1-2.

Chaney, P.(2015). Electoraldiscourseandtheparty politicization of sport in mul-tilevelsystem: analysis of UK election 1945-2011. İnternationalJournal of SportPolicyandPolitics, 7(2), 159.

Demir, H. (2006).Türk Spor Teşkilatı (Tarihsel Gelişim, Kapsam ve Bir Araştırma), Çizgi Kitabevi, Konya.

Erdemli, A.,(1991).H.Ü.Spor Bil. Dergisi, 2,4.

Erkal, M. E., Güven, Ö., & Ayan, D. (1998). Sosyolojik Açından Spor. Der Ya-yınları.

- Ertay, Ş. (2011). Petek, H. Spor Hukuku, 2. B., Ankara.
- Fehim Kurulođlu**, Altay Spor Kulübü Tarihi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2010, s.86-87.
- Fişek, K. (1983)**. Türkiye’de Spor. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8, 85-89
- Harun Özmaden**, Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı(1922-1936)’nın Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Sporun Fonksiyonları, Fonksiyonlardaki Değişimler ve Toplumsal Hayata Etkileri, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1999, s.53 vd.
- İdman İttifakımız**”, Spor Âlemi, S.60/22, 15/08/1922, s.5.
- Gündođdu, C., Aygün, Y., Akyol, B., Tüfekçi, Ş., İlkım, M., & Canpolat, B. (2020). A Football Player’s Insider View: Inspiring the Achievement Story of the Turkey Amputee Football National Team. Türk Spor ve Egzersiz Dergisi, 22(2), 311-317.
- İnal, A. (2003)**. Beden Eğitimi ve Spor Bilimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karahüseyinođlu, M. F., Ramazanođlu, F., Nacar, E., Savucu, Y., Ramazanođlu, M. O., ve Altungül, O. (2005)**. Türkiye’nin spordaki konumunun bazı Avrupa ülkeleri ile karşılaştırılması. Dođu Anadolu Araştırmaları Dergisi, 3(3), 75-82.
- Mustafa Balcıoğlu**, “Osmanlı Genç Derneklerinden İnkılâp Gençleri Derneğine”, AAMD, C.15, S. 43, Mart 1999, s.139 vd.
- Özmaden, H. (1999)**. Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (1922-1936)’nın Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Sporun Fonksiyonları, Fonksiyonlardaki Değişimler ve Toplumsal Hayata Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Resmî Gazete**, “Beden Terbiyesi Kanunu”, Kanun No:3530, Kabul Tarihi: 29/06/1938, Yayın Tarihi: 16/07/1938, S.3961;
- San, H. (2010)**. Belgeleri ile Türk Spor Tarihinde Atatürk, Türk Spor Vakfı Yayınları No:2, s. 104–106
- Selim Sırrı**, Muallimlere Terbiye-i Bedeniye Rehberi, Millî Matbaa, İstanbul, 1926.
- Selim Ahmetođlu**, “An Evaluation on Selim Sırrı (Tarcan)’s ‘İsveç Hatıraları’ (Memoirs from Sweden) in Şehbâl Magazine”, Türkiyat Mecmuası, C.21, Bahar 2011, s.31 vd.
- Soyak, a.g.e., s.441**
- Sunay, H. (2003)**. Türk spor politikasına analitik bir bakış. Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(1) 39-42
- Kapanı, M. (2003). Politika Bilimine Giriş. Bilgi Yayınları 15.
- Sümer, R. (1990)**. Türkiye’de spor yönetiminin tarihsel gelişimi ve sporda demokrasi 3. Baskı . Ankara: Güven Kitabevi
- TBMM Zabıt Ceridesi**, “Spor Teşkilatı Hakkında Kanun Lâyihası ve Muvakkat Encümen Mazbatası”, C.26, Devre:5, 29/06/1938, s.1-10

- TBMM Zabıt Ceridesi**, “Maarif Vekâleti Bütçesi”, Devre: 3, C.3, 22/04/1928, s.203-204.
- Tuncel, F. (2003)**. “Atatürk, Gençlik ve Spor”, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, C.1, S.1, Ankara, ss.9-10.
- Tüfek, S, S. (2019)**. Cumhuriyet Döneminde Spor. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi**, “İcra Vekilleri Heyetî'nin Programı”, C.1, Devre:2, 05/09/1923, s.423.
- Türk Spor Kurumu Dergisi**, S.76, 20/12/1937, s.3-4; Vildan Aşır,
- Türk Spor Kurumu Dergisi**, S.88, 14/03/1938, s.2 ve 12.
- Vâlâ Somalı**, Türk Sporunda 75 Yıl-Beşiktaş Spor Tarihi (1903-1978), Be-ka Basımevi, İstanbul, 1978, s.439.
- Veli Onur Belik**, Nefise Bulgu, “Geç Osmanlı Döneminde Batılılaşma Ekseninde Beden Eğitimi ve Spor”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.24, 2010, 141-142.
- Yahya Akyüz**, Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000-M.S.2012), Pegem Akademi, Ankara, 2012, s.401.
- Yarar, B.,(2014)**. Osmanlıdan Cumhuriyete geçiş süreci ve erken cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde modern sporun kuruluşu, H.Ü. Türkiye Araştırmalar Dergisi, Güz (21), 201-307
- Yetim, A.(2000)**. Sporun Sosyal Görünümü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1:63
- Yiğit Akın**, “Gürbüz ve Yavuz Evlatlar” Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s.60.
- Yunus Tayga**, Türk Spor Tarihine Genel Bakış, T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1990, s.162-164; 20. Cumhuriyet Yılında Beden Terbiyesi ve Spor, T.C. Maarif Vekilliği Umum Müdürlüğü, Çankaya Matbaası, Ankara, 1943, s.36.
- Wenyun, L.,&Henri, I. P. (2011)**. Historical review of sport policy in rural China (1949-2008). The international journal of the history of sport, 28(7).